

~ ๑ ~

คู่มือ

พระไตรปิฎกฉบับแปลคำต่อคำกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสู่สังคมโลก

ประจำปี ๒๕๖๗

Word-by-Word Translation Tipitaka and
Buddhism Propagation to Global Society

๒๐๒๔

พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๖

สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค

ได้รับทุนอุดหนุนโครงการจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

ปีงบประมาณ ๒๕๖๗

คู่มือ การเรียนรู้
พระไตรปิฎก ฉบับแปลโดยศัพท์ (คำต่อคำ)

พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๖
สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค

คำชี้แจง

วัตถุประสงค์ของการจัดทำคู่มือการเรียนรู้พระไตรปิฎกฉบับแปลโดยศัพท์ (Word-by-Word Tipitaka Translation) มี ๒ ประการหลัก คือ ๑. เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของศัพท์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกฉบับบาลี ที่เป็นอักษรไทยและอักษรโรมัน ทุกคำ ๒. เพื่อให้ความหมายของศัพท์แต่ละคำที่ปรากฏในพระไตรปิฎกทั้ง ๔๕ เล่ม ได้ช่วยสร้างให้ภาษาบาลีเป็นภาษาที่คงอยู่และสืบเนื่องคู่กับพระพุทธศาสนา

พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๖ คือ สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค ว่าด้วยเหตุปัจจัย คือหลักปฏิจสุมุปาท เรื่องธาตุ การบรรลุธรรม สังสารวัฏ ลามสัการะ เป็นต้น อันจะนำมาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบันและอนาคต สำหรับเป็นแนวทางปฏิบัติของสาธุชนทั่วไป จัดเป็น ๙ สังยุตต์ ดังนี้ ๑) อภิสมัยสังยุตต์ ๒) ธาตุสังยุตต์ ๓) อนมตคคสังยุตต์ ๔) กัสสปสังยุตต์ ๕) ลามสัการสังยุตต์ ๖) ราหุลสังยุตต์ ๗) ลักษณะสังยุตต์ ๘) โอปัมมสังยุตต์ ๙) ภิกขุสังยุตต์

คู่มือการศึกษาพระไตรปิฎกฉบับแปลคำต่อคำนี้ คณะผู้ดำเนินการได้พยายามอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับพุทธศาสนิกชนและผู้สนใจศึกษาความหมาย ในการแปลคำศัพท์ที่แสดงด้วยการแปลบาลีซึ่งเป็นภาษาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้แสดงธรรมเทศนา ในขณะเดียวกัน คณะผู้ดำเนินการ ได้สรุปประเด็นของธรรมที่สำคัญ ควรแก่การเรียนรู้ และการนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของแต่ละคนให้บรรลุจุดหมายที่เป็นความสงบสุขสูงสุดของชีวิต การจัดทำคู่มือจึงแบ่งออกเป็นบท ในแต่ละบทก็จะเป็นการกล่าวถึงธรรมที่บรรจุอยู่ในแต่ละส่วนของเล่ม พร้อมกับยกตัวอย่างของพระบาลีที่เกี่ยวข้องกับธรรมที่สรุปมาให้ศึกษา ผู้ใช้คู่มือจึงจะศึกษาถึงคำอธิบายธรรม มีบาลีประกอบต่อด้วยบทแปลแบบคำต่อคำ และตามด้วยบทแปลโดยความที่ได้จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙.

สารบัญ

บทที่		หน้า
๑	ธัมมกถีกสูตร ว่าด้วยพระธรรมกถึก.....	๕
๒	ขรามรณสูตร ว่าด้วยขราและมรณะ.....	๙
๓	ปัญจสิกขาปทสูตร ว่าด้วยสัตว์ผู้มีศีลห้า.....	๑๒
๔	สันตุฏฐสูตร ว่าด้วยความสันโดษ.....	๑๕
๕	สัทธัมมปัปฺปฐูปกสูตร ว่าด้วยสัทธรรมปฐูป.....	๑๙

บทที่ ๑

ธัมมกถีกสูตร

ว่าด้วยพระธรรมกถึก

บทนี้ กล่าวถึงธัมมกถีกสูตร ว่าด้วยองค์คุณแห่งพระธรรมกถึก หรือคุณสมบัติของผู้เป็นธรรมกถึกทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมของพระพุทธเจ้า เบื้องต้นจะต้องมุ่งความรู้ถูกความเข้าใจถูกของผู้ฟังและเป็นประโยชน์และความสุขที่จะเกิดกับผู้ฟัง มีเป้าหมายคือความหลุดพ้นจากสรรพกิเลส มิใช่แสดงธรรมโดยมุ่งหวังลาภสักการะ

ธัมมกถีกสูตรจึงถือเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับทุกคน ที่มุ่งหวังจะเป็นผู้ที่เผยแผ่คำสอนของพระพุทธเจ้าต่อไปในอนาคต โดยยึดมั่นในแนวทางการเผยแผ่หลักธรรมและมีความเอาใจใส่ในทุกการนำเสนอ เรียนรู้คุณสมบัติที่ควรมีในการเป็นธรรมกถึกที่ดี เพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าต่อสังคมและวงการพระพุทธศาสนาต่อไป.

ตัวอย่าง

๑. บาลี

๖. ธัมมกถีกสูตร

๑๖. สาวตถิย์ ฯเปฯ อถ โข อญญตโร ภิกขุ เยน ภควา เตนุสสงมมิ อุตฺตมกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ นิสีทฺติ. เอกมนฺตํ นิสินฺโน โข โส ภิกขุ ภควนฺตํ เอตทวโจ ธมฺมกถิกโก ธมฺมกถิกโกติ ภนฺเต วุจฺจติ. กิตฺตาวตฺตา นฺ โข ภนฺเต ธมฺมกถิกโก โหติติ?

ชราภณฺสสฺส เจ ภิกขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ธมฺมํ เทเสติ ธมฺมกถิกโก ภิกขุติ อลํ วจฺนายนฺ. ชราภณฺสสฺส เจ ภิกขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ปฏิปนฺโน โหติ ธมฺมานุธมฺมปฺปฏิปนฺโน ภิกขุติ อลํ วจฺนายนฺ. ชราภณฺสสฺส เจ ภิกขุ นิพฺพิทาท วิราคา นิโรธา อนุปาทาวิมุตฺโต โหติ ทิฏฐธมฺมนิพฺพานปฺปตฺโต ภิกขุติ อลํ วจฺนายนฺ.

ชาติยา เจ ภิกขุ ฯเปฯ ภวสฺส เจ ภิกขุ... อุปาทานสฺส เจ ภิกขุ... ตณฺหาเย เจ ภิกขุ... เวทนาย เจ ภิกขุ... ผสฺสสฺส เจ ภิกขุ... สฬายตนสฺส เจ ภิกขุ... นามรูปสฺส เจ ภิกขุ... วิญญานสฺส เจ ภิกขุ... สงฺขารานํ เจ ภิกขุ... อวิชฺชาเย เจ ภิกขุ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย ธมฺมํ เทเสติ ธมฺมกถิกโก ภิกขุติ อลํ วจฺนายนฺ. อวิชฺชาเย เจ ภิกขุ นิพฺพิทาท วิราคา นิโรธา อนุปาทาวิมุตฺโต โหติ ทิฏฐธมฺมนิพฺพานปฺปตฺโต ภิกขุติ อลํ วจฺนายนฺ.

๒. การแปลคำต่อคำ

๑๖. **อล โข** – ครั้งนั้นแล/ **อณฺณตโร** – รูปใดรูปหนึ่ง/ **ภิกขุ** – ภิกษุ/ **เยน** – ไต/ [**ทิสสาภาเคน** – ทางทิศ]/ **ภควา** – พระผู้มีพระภาคเจ้า/ **เตนุปสงฺกมิ** – เข้าไปเฝ้าแล้ว [**ทิสสาภาเคน** – ทางทิศ] นั้น/ **อุปสงฺกมิตวา** – ครั้นเข้าไปเฝ้าแล้ว/ **ภควนฺตํ** – ซึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้า/ **อภิวาทเตวา** – ถวายอภิวาทแล้ว/ **เอกมนฺตํ** – ณ ส่วนข้างหนึ่ง/ **นิสฺสีทิ** – นั่งลงแล้ว/ **เอกมนฺตํ** – ณ ส่วนข้างหนึ่ง/ **นิสินฺโน โข** – ผู้นั่งลงแล้วแล/ **โส** – รูปนั้น/ **ภิกขุ** – ภิกษุ/ **ภควนฺตํ** – กับพระผู้มีพระภาคเจ้า/ **เอตทโวจ** – ได้กราบทูลแล้ว นั้น/ [**วจนํ** – ซึ่งคำ]/ “**ธมฺมกถิกโก** – เป็นผู้กล่าวซึ่งธรรม/ **ธมฺมกถิกโก**’ติ – เป็นผู้กล่าวซึ่งธรรม’ดังนี้/ **ภนฺเต** – ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ/ [**ปุคฺคโล** – บุคคล/ **ตุมฺเหติ** – อันพระองค์ทั้งหลาย]/ **วุจฺจติ** – ย่อมตรัสเรียก/ **กิตฺตาวตฺตา นุ โข** – มีประมาณเท่าไรหนอแล/ [**การณฺณ** – ด้วยเหตุ]/ **ภนฺเต** – ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ/ [**ปุคฺคโล** – บุคคล]/ **ธมฺมกถิกโก** – เป็นผู้กล่าวซึ่งธรรม/ **โหตี’ติ?** – ย่อมเป็น’ดังนี้?/

ชรามณสฺส – แห่งความแก่และความตาย/ **เจ** – หากว่า/ **ภิกขุ** – ภิกษุ/ **นิพฺพิทาย** – เพื่อความเบื่อหน่าย/ **วिरาคาย** – เพื่อการคลายไปแห่งความกำหนัด/ **นิโรธาย** – เพื่อความดับลง/ **ธมฺมํ** – ซึ่งธรรม/ **เทเสติ** – ย่อมแสดง/ **ธมฺมกถิกโก** – เป็นผู้กล่าวซึ่งธรรม/ **ภิกขุ’ติ** – ภิกษุ’ดังนี้/ **อลํ** – ควร/ **วจนาย** – เพื่อการกล่าว/

ชรามณสฺส – แห่งความแก่และความตาย/ **เจ** – หากว่า/ **ภิกขุ** – ภิกษุ/ **นิพฺพิทาย** – เพื่อความเบื่อหน่าย/ **วिरาคาย** – เพื่อการคลายไปแห่งความกำหนัด/ **นิโรธาย** – เพื่อความดับลง/ **ปฏฺธิปนฺโน** – เป็นผู้ปฏิบัติแล้ว/ **โหติ** – ย่อมเป็น/ **ธมฺมานุธมฺมปฏฺธิปนฺโน** – เป็นผู้ปฏิบัติแล้วซึ่งธรรมอันสมควรแก่ธรรม/ **ภิกขุ’ติ** – ภิกษุ’ดังนี้/ **อลํ** – ควร/ **วจนาย** – เพื่อการกล่าว/

ชรามณสฺส – แห่งความแก่และความตาย/ **เจ** – หากว่า/ **ภิกขุ** – ดูก่อนภิกษุ/ **นิพฺพิททา** – เพราะความเบื่อหน่าย/ **วिरาคา** – เพราะการคลายไปแห่งความกำหนัด/ **นิโรธา** – เพราะความดับลง/ **อนุปาทาวิมุตโต** – เป็นผู้หลุดพ้นแล้วเพราะไม่ยึดมั่นถือมั่น/ **โหติ** – ย่อมเป็น/ **ทิกฺขุธมฺมนิพฺพานปฺตโต** – เป็นผู้บรรลุแล้วซึ่งนิพพานในธรรมอันตนเห็นแล้ว/ **ภิกขุ’ติ** – ดูก่อนภิกษุ’ดังนี้/ **อลํ** – ควร/ **วจนาย** – เพื่อการกล่าว/

ชาติยา – แห่งความเกิด/ **เจ** – หากว่า/ **ภิกฺขุฯเปฯ** – ภิกษุ ฯลฯ/

ภวสฺส – แห่งภพ/ **เจ** – หากว่า/ **ภิกฺขุฯเปฯ** – ภิกษุ ฯลฯ/

อุปาทานสฺส – แห่งความยึดมั่น/ **เจ** – หากว่า/ **ภิกฺขุฯเปฯ** – ภิกษุ ฯลฯ/

ตณฺหยา – แห่งความอยาก/ **เจ** – หากว่า/ **ภิกฺขุฯเปฯ** – ภิกษุ ฯลฯ/

เวทนาย – แห่งการเสวยอารมณ์/ **เจ** – หากว่า/ **ภิกฺขุฯเปฯ** – ภิกษุ ฯลฯ/

ผลสฺสสฺส – แห่งการถูกต้อง/ **เจ** – หากว่า/ **ภิกฺขุฯเปฯ** – ภิกษุ ฯลฯ/

สหายตนสฺส – แห่งอายตนะ ๖ ประการ/ **เจ** – หากว่า/ **ภิกฺขุฯเปฯ** – ภิกษุ ฯลฯ/

นามรูปสฺส – แห่งนามและรูป/ **เจ** – หากว่า/ **ภิกฺขุฯเปฯ** – ภิกษุ ฯลฯ/

วิญญานสฺส – แห่งความรู้แจ้ง/ **เจ** – หากว่า/ **ภิกฺขุฯเปฯ** – ภิกษุ ฯลฯ/

สงฺขารานํ – แห่งสังขารทั้งหลาย/ **เจ** – หากว่า/ **ภิกฺขุฯเปฯ** – ภิกษุ ฯลฯ/

อวิชชา - แห่งความไม่รู้/ เจ - หากว่า/ ภิกขุ - ภิกษุ/ นิพพิทา - เพื่อความเบื่อหน่าย/ วิตถาร - เพื่อการคลายไปแห่งความกำหนด/ นิโรธ - เพื่อความดับลง/ ธมม - ซึ่งธรรม/ เทเสติ - ย่อมแสดง/ ธมมกถิก - เป็นผู้กล่าวซึ่งธรรม/ ภิกขุ'ติ - ภิกษุ'ดังนี้/ อล - ควร/ วจนาย. - เพื่อการกล่าว/

อวิชชา - แห่งความไม่รู้/ เจ - หากว่า/ ภิกขุ - ภิกษุ/ นิพพิทา - เพื่อความเบื่อหน่าย/ วิตถาร - เพื่อการคลายไปแห่งความกำหนด/ นิโรธ - เพื่อความดับลง/ ปฏิปนโน - เป็นผู้ปฏิบัติแล้ว/ โหติ - ย่อมเป็น/ ธมมานุสรมปฏิปนโน - เป็นผู้ปฏิบัติแล้วซึ่งธรรมอันสมควรแก่ธรรม/ ภิกขุ'ติ - ภิกษุ'ดังนี้/ อล - ควร/ วจนาย. - เพื่อการกล่าว/

อวิชชา - แห่งความไม่รู้/ เจ - หากว่า/ ภิกขุ - ดูก่อนภิกษุ/ นิพพิทา - เพราะความเบื่อหน่าย/ วิตถาร - เพราะการคลายไปแห่งความกำหนด/ นิโรธ - เพราะความดับลง/ อนุปาทาวิมุตโต - เป็นผู้หลุดพ้นแล้วเพราะไม่ยึดมั่นถือมั่น/ โหติ - ย่อมเป็น/ ติฏฐธมมनिพพานปตโต - เป็นผู้บรรลุแล้วซึ่งนิพพานในธรรมอันตนเห็นแล้ว/ ภิกขุ'ติ - ดูก่อนภิกษุ'ดังนี้/ อล - ควร/ วจนายา"ติ. - เพื่อการกล่าว"ดังนี้แล/

๓. การแปลโดยความ

ธัมมกถิกสูตร^๑

ว่าด้วยพระธรรมกถิก

[๑๖] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ... เขตกรุงสาวัตถี

ครั้งนั้น ภิกขุรูปหนึ่งเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาท แล้วนั่ง ณ ที่สมควร ครั้นแล้วได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคดังนี้ว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ที่พระองค์ตรัสว่า ภิกษุเป็นธรรมกถิก ภิกษุเป็น ธรรมกถิก ด้วยเหตุเพียงเท่าไรหนอ ภิกษุจึงเป็นธรรมกถิก

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ภิกษุทั้งหลาย หากภิกษุแสดงธรรมเพื่อความเบื่อหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับขราและมรณะ ควรเรียกได้ว่า ภิกษุเป็น ธรรมกถิก

หากภิกษุเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความเบื่อหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับขราและมรณะ ควรเรียกได้ว่า ภิกษุผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

หากภิกษุเป็นผู้หลุดพ้นเพราะความเบื่อหน่าย เพราะคลายกำหนด เพราะดับ เพราะไม่ยึดมั่นถือมั่นขราและมรณะ ควรเรียกได้ว่า ภิกษุผู้บรรลุนิพพานในปัจจุบัน

หากภิกษุแสดงธรรมเพื่อความเบื่อหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับชาติ ฯลฯ ภพ ... อุปาทาน ... ตัณหา ... เวทนา ... ผัสสะ ... สฬายตนะ ... นามรูป ... วิญญาน ... สังขารทั้งหลาย ... อวิชชา ควรเรียกได้ว่า ภิกษุเป็นธรรมกถิก

---

^๑ ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๑๖/๒๕.

หากภิกษุเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อความเบื่อหน่าย เพื่อคลายกำหนด เพื่อดับอวิชชา ควรเรียกว่า ภิกษุผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม

หากภิกษุเป็นผู้หลุดพ้นเพราะความเบื่อหน่าย เพราะคลายกำหนด เพราะดับ เพราะไม่ยึดมั่นถือมั่นอวิชชา ควรเรียกว่า ภิกษุผู้บรรลุนิพพานในปัจจุบัน

๔. สรุป

คุณสมบัติของผู้จะทำหน้าที่พระธรรมกถึก นำธรรมของพระพุทธเจ้าไปสื่อสารกับประชาชน จะต้องมุ่งประโยชน์และความสุขของประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์ ๑.เพื่อความหลุดพ้น ๒.เพื่อความเบื่อหน่าย ๓.เพื่อคลายกำหนด ๔.เพื่อดับขราและมรณะ

๕. ข้อคิดตามหลักธรรม

การฟังธรรมจากพระธรรมกถึกมีประโยชน์มากมายที่สามารถช่วยให้ผู้คนเข้าใจและพัฒนาตนเองในด้านจิตใจ และการดำเนินชีวิต เช่น

- ความหลุดพ้น : การฟังธรรมช่วยให้เข้าใจหลักธรรมและแนวทางปฏิบัติ ที่นำไปสู่การหลุดพ้นจากความทุกข์และอุปทานในชีวิต
- ความเบื่อหน่าย : การฟังธรรมทำให้เห็นคุณค่าของการปล่อยวางและทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในสิ่งที่ไม่สำคัญ หรือสิ่งที่ เป็นธรรมชาติเสื่อมสลาย
- คลายกำหนด : การฟังธรรม เป็นการเรียนรู้ที่จะเห็นว่าอะไรคือสิ่งที่ เป็นคุณค่าแท้ และคุณค่าเทียม และหันมาให้ความสำคัญกับค่าแท้ในด้านจิตใจและสติปัญญา มองคุณค่ามากกว่าให้ความสำคัญกับราคา
- ดับขราและมรณะ : ความเข้าใจในธรรมจะช่วยให้เห็นถึงความไม่เที่ยงของชีวิตและเพิ่มปัญญาในการดำเนินชีวิต เพื่อลดทุกข์ที่เกิดจากการยึดติดกับความเป็นอยู่ที่ไม่ถาวร

บทที่ ๒

ชรามรณสูตร ว่าด้วยชราและมรณะ

บทนี้ กล่าวถึงชรามรณสูตร ว่าด้วยชราและมรณะ ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ธรรมชาติของชีวิตและความตายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ชรามรณสูตร ที่บรรจุอยู่ในคัมภีร์สังยุตตนิกาย เป็นหนึ่งในหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของ “ชรา” และ “มรณะ” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตที่ทุกคนต้องเผชิญ โดยการเรียนรู้ตามความเป็นจริงว่าชรามรณะเป็นทุกข์ แล้วหาสาเหตุและหาแนวทางดับมันให้ได้ สูตรนี้เป็นแนวทางในการเผชิญกับความจริงของการดำรงอยู่ในโลกแห่งความไม่เที่ยงนี้ได้อย่างมีสติและปลอดภัย.

ตัวอย่าง

๑. บาลี

๑. ชรามรณสูตร

๗๑. เอวํ เม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตถิยํ วิหริติ เขตวเน อนาถปิณฑิกสฺส อารามे. ตตฺร โข ภควา ฯเปฯ เย हि गेजि गिखवे समणा वा पुराहमणा वा चरामरณं नปपชानนदि चरामरณสมुत्थं नपपชानนदि चरामरณนิโรธं नपपชानนदि चरामरณนิโรธคามिनिं ปฏิपत्तिं नपपชानนदि न मे ते गिखवे समणा वा पुराहमणा वा समणेสุ वा समณम्मता पुरาहमणेสุ वा पुरาहमणम्मता न ज पन ते आयस्मन्तो सामญ्यदुत्ता वा पुरहमญ्यदुत्ता वा तिฏ्ठेव चमे सยं อภิญญา สจจิกตวา อุปสมปชช วิหรนติ.

เย จ โข गेजि गिखवे समणा वा पुराहमणा वा चरामरณं पชानนदि ฯเปฯ ปฏิपत्तिं पชानนदि ते โข मे गिखवे समणा वा पुरาहमणा वा समणेสุ जेव समณम्मता पुरาहमणेสุ ज पुरาहमणम्मता ते ज पนายस्मन्तो सामญ्यदुत्तจ पुरहमญ्यदुत्तจ तिฏ्ठेव चमे सยं อภิญญา สจจิกตวา อุปสมปชช วิหรนตีติ. (สูตรนโต เอโก). ปฐมํ.

๒- ๑๑. ขาติสุตตาทิตสํ

๒. การแปลคำต่อคำ

๑. ชรามรณสูตร – พระสูตรว่าด้วยความแก่และความตาย/

๗๑. เอวเม – อย่างนี้ อันข้าพเจ้า/ สุต – ได้สดับมาแล้ว/

เอกํ สมยํ – ในสมัยหนึ่ง/ ภควา – พระผู้มีพระภาคเจ้า/ สาวตถิยํ – ในกรุงสาวัตถี/ วิหริติ – ทรงประทับอยู่/ เขตวเน – ณ พระเชตวัน/ อนาถปิณฑิกสฺส – ของอนาถปิณฑิกเศรษฐี/ อารามे. – ที่เป็นอาราม/

ตตฺร โข – นั่นแล/ [ฐาเน – ณ สถานที่]/ ภควาฯเปฯ – พระผู้มีพระภาคเจ้า ฯลฯ/ เย हि गेजि – ก็ เหล่าใด เหล่าหนึ่ง/ गिखवे – คู่ก่อนภิกษุทั้งหลาย/ समणा वा – สมณะทั้งหลาย หรือ/ पुराहमणा वा – หรือว่า ปุราหณทั้งหลาย/ चरामरณं – ซึ่งความแก่และความตาย/ नपपचाननदि – ย่อมไม่รู้ชัด/ चरामरณमुत्थं – ซึ่งความเกิดขึ้นแห่งความแก่และความตาย/ नपपचाननदि – ย่อมไม่รู้ชัด/ चरामरณनिरोธं – ซึ่งความดับลงแห่งความแก่และความตาย/

นปชานนติ - ย่อมไม่รู้ชัด/ ชรามรณนิโรธคามินี - ที่ให้บรรลุถึงซึ่งความดับลงแห่งความแก่และความตายโดยปกติ/
ปฏิบัติ - ซึ่งข้อปฏิบัติ/ นปชานนติ - ย่อมไม่รู้ชัด/ น - หามิได้/ เมเต - เหล่านี้/ ภิกขเว - ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/
สมณ วา - สมณะทั้งหลาย หรือ/ พราหมณ วา - หรือว่า พราหมณ์ทั้งหลาย/ สมณสุ วา - ในสมณะทั้งหลาย
หรือ/ สมณสมมตา - เป็นผู้อันบัณฑิตยอมรับแล้วว่าเป็นสมณะ/ พราหมณสุ วา - หรือว่า ในพราหมณ์ทั้งหลาย/ พ
ราหมณสมมตา - เป็นผู้อันบัณฑิตยอมรับแล้วว่าเป็นพราหมณ์/ น จ - หามิได้ ด้วย/ ปน - ก็/ เต - เหล่านี้/
อายุสมนโต - ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย/ สามญญุตถ วา - ซึ่งประโยชน์ของความเป็นสมณะ หรือ/ พรหมญญุตถ วา -
หรือว่า ซึ่งประโยชน์ของความเป็นพราหมณ์/ [อตตนา - อันตน]/ ทิฏฐู - เห็นแล้วนั้นแล/ ธมเม - ในธรรม/ สย -
ด้วยตนเอง/ อภิญญา - ด้วยความรู้ยิ่ง/ สจจิกตวา - กระทำให้แจ้งแล้ว/ อุปสมปชช - เข้าถึงพร้อมแล้ว/ วิหรนติ. -
ย่อมพำนักอยู่/

เย จ โข เกจิ - ก็ เหล่าใดเหล่าหนึ่งแล/ ภิกขเว - ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ สมณ วา - สมณะทั้งหลาย หรือ/ พ
ราหมณ วา - หรือว่า พราหมณ์ทั้งหลาย/ ชรามรณ - ซึ่งความแก่และความตาย/ ปชานนติฯเปฯ - ย่อมรู้ชัด ฯลฯ/
ปฏิบัติ - ซึ่งข้อปฏิบัติ/ ปชานนติ - ย่อมรู้ชัด/ เต โขเม - เหล่านี้แล เหล่านี้/ ภิกขเว - ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ สมณ
วา - สมณะทั้งหลาย หรือ/ พราหมณ วา - หรือว่า พราหมณ์ทั้งหลาย/ สมณสุ เจว - ในสมณะทั้งหลาย ด้วยนั้น
แล/ สมณสมมตา - เป็นผู้อันบัณฑิตยอมรับแล้วว่าเป็นสมณะ/ พราหมณสุ จ - ในพราหมณ์ทั้งหลาย ด้วย/ พ
ราหมณสมมตา - เป็นผู้อันบัณฑิตยอมรับแล้วว่าเป็นพราหมณ์/ เต - เหล่านี้/ จ ปนายสมนโต - ก็แล ดูก่อนท่านผู้มี
อายุทั้งหลาย/ [สมณ วา - สมณะทั้งหลาย หรือ/ พราหมณ วา - หรือว่า พราหมณ์ทั้งหลาย]/ สามญญุตถจ -
ซึ่งประโยชน์ของความเป็นสมณะ ด้วย/ พรหมญญุตถจ - ซึ่งประโยชน์ของความเป็นพราหมณ์ ด้วย/ [อตตนา - อัน
ตน]/ ทิฏฐู - เห็นแล้วนั้นแล/ ธมเม - ในธรรม/ สย - ด้วยตนเอง/ อภิญญา - ด้วยความรู้ยิ่ง/ สจจิกตวา - กระทำ
ให้แจ้งแล้ว/ อุปสมปชช - เข้าถึงพร้อมแล้ว/ วิหรนติ”ติ. - ย่อมพำนักอยู่”ดังนี้แล/

๓. การแปลโดยความ

ชรามรณสูตร^๒

ว่าด้วยชราและมรณะ

[๗๑] ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ณ ที่นั้น
พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมา ตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว พระผู้มี
พระภาค จึงได้ตรัสเรื่องนี้ว่า ภิกษุทั้งหลาย สมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่ง ไม่รู้ชัดชราและมรณะ ไม่รู้ชัดความ
เกิดแห่งชราและมรณะ ไม่รู้ชัดความดับแห่งชราและมรณะ ไม่รู้ชัด ปฏิปทาที่ให้ถึงความดับแห่งชราและมรณะ สมณะ
หรือพราหมณ์เหล่านั้น ไม่จัดว่าเป็นสมณะในหมู่สมณะ หรือไม่จัดว่าเป็นพราหมณ์ในหมู่พราหมณ์ ทั้งท่านเหล่านั้น ก็ไม่

^๒ ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๗๑/๑๕๕.

ทำให้แจ้งประโยชน์ของความเป็นสมณะ หรือประโยชน์ของความเป็นพราหมณ์ด้วยปัญญาอันยิ่งเอง เข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน

ส่วนสมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่ง รู้ชัดชราและมรณะ ฯลฯ รู้ชัดปฏิบัติที่ให้ถึงความดับแห่งชราและมรณะ สมณะหรือพราหมณ์เหล่านั้น จักว่าเป็นสมณะในหมู่สมณะ และจักว่าเป็นพราหมณ์ในหมู่พราหมณ์ ทั้งท่านเหล่านั้นก็ทำให้แจ้งประโยชน์ของความเป็นสมณะ และประโยชน์ของความเป็นพราหมณ์ด้วยปัญญาอันยิ่งเอง เข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน (สุตตันตะเป็นอย่างเดียว)

๔. สรุป

สมณะ แปลว่า ผู้สงบ

ผู้ที่เชื่อว่าเป็นสมณะ (ผู้สงบ) จะต้องมีความรู้ภูมิความรู้ความเข้าใจรู้ความจริงรู้แจ้งในชราและมรณะ รู้ความเกิดแห่งชราและมรณะ รู้ความดับแห่งชราและมรณะ และรู้ปฏิบัติที่ให้ถึงความดับแห่งชราและมรณะ หากไม่รู้หลักเกณฑ์ของธรรมชาติดังกล่าว ไม่ชื่อว่า สมณะ

๕. ข้อคิดตามหลักธรรม

คำว่า "สมณะ" หมายถึง "ผู้สงบ" ซึ่งสามารถแยกได้เป็นหลายระดับดังนี้:

- สงบกาย หมายถึง การสงบและควบคุมพฤติกรรมทางกายไม่เบียดเบียนผู้อื่น
- สงบวาจา หมายถึง การควบคุมคำพูด ไม่พูดคำเท็จ คำส่อเสียด คำหยาบ คำเพ้อเจ้อ อันจะนำความเดือดร้อนไปให้ผู้อื่น
- สงบใจ หมายถึง การมีใจที่สงบ ไม่เกิดความฟุ้งซ่าน หรือความทุกข์ใจจากอารมณ์และความคิดที่วุ่นวาย
- มีกิเลสสงบแล้ว หมายถึง มีความสามารถควบคุมกิเลสและอารมณ์อันละเอียดในจิตใจ ทำให้จิตใจมีความสงบเรียบร้อย ไร้ซึ่งความอยากหรือความปรารถนาที่จะครอบงำ

คุณค่าแห่งสมณะ คือรู้และการเข้าใจ ตระหนักถึงธรรมชาติของชีวิตและความจริงที่เกิดขึ้นในโลก และมีมาตรการดับชราและมรณะด้วยหลักของอริยสัจสี่ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค

บทที่ ๓

ปัญญาศึกษาปหสูตร

บทนี้ กล่าวถึงปัญญาศึกษาปหสูตร ว่าด้วยผู้มีศีลเสมอแล้วเจอกัน เช่น ผู้ที่ละเมตศีลห่ามักคบค้าสมาคมกับผู้ทีละเมตศีลห่าด้วยกัน กล่าวได้ว่า เจอคนถูกคอรู้ใจ และคนที่มิศีลห่า มักจะคบค้าสมาคมกับผู้ที่มีศีลห่าด้วยกัน

การศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างคนมีศีลและความสัมพันธ์จะช่วยให้เราเห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคมในวงกว้าง ทั้งในแง่ของการสร้างสรรค์หรือทำลาย ที่จะกล่าวต่อไปนี่คือความสำคัญของศีลห่า การละเมตศีล และวิธีการเลือกคบค้าสมาคมอย่างมีสติ เพื่อสร้างสังคมที่ดีและมีคุณธรรมร่วมกัน

ตัวอย่าง

๑. บาลี

๓. ปญจสิกขาปหสูตร

๑๐๙. สาวตถิย วิหริติ ฯเปฯ ชาติโสว ภิกขเว สุตตา สัสนทนติ สเมนติ. ปาณาติปาติโน ปาณาติปาตีหิ สหุธิ สัสนทนติ สเมนติ อทินนาทายิโน อทินนาทายีหิ สหุธิ สัสนทนติ สเมนติ กาเมสุมิจจาจาริโน กาเมสุมิจจาจารีหิ สหุธิ สัสนทนติ สเมนติ มุสาวาทิโน มุสาวาทีหิ สหุธิ สัสนทนติ สเมนติ สุราเมรยมชชปมาทภูฐานิโน สุราเมรยมชชปมาทภูฐานีหิ สหุธิ สัสนทนติ สเมนติ.

ปาณาติปาตา ปฏิวริตา ปาณาติปาตา ปฏิวริเตหิ สหุธิ สัสนทนติ สเมนติ อทินนาทานา ปฏิวริตา อทินนาทานา ปฏิวริเตหิ สหุธิ สัสนทนติ สเมนติ กาเมสุมิจจาจारा ปฏิวริตา กาเมสุมิจจาจारा ปฏิวริเตหิ สหุธิ สัสนทนติ สเมนติ มุสาวาทา ปฏิวริตา มุสาวาทา ปฏิวริเตหิ สหุธิ สัสนทนติ สเมนติ สุราเมรยมชชปมาทภูฐานา ปฏิวริตา สุราเมรยมชชปมาทภูฐานา ปฏิวริเตหิ สหุธิ สัสนทนติ สเมนตีติ.

๒. การแปลคำต่อคำ

ปาณาติปาตา – จากการยังสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป/ ปฏิวริตา – เป็นผู้เว้นขาดแล้ว/ ปาณาติปาตา – จากการยังสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป/ ปฏิวริเตหิ – ผู้เว้นขาดแล้ว/ [สตุเตหิ – ด้วยสัตว์ทั้งหลาย]/ สหุธิ – กับ/ สัสนทนติ – ย่อมคบหากัน/ สเมนติ. – ย่อมสมาคมกัน/

[สามิเกณ] อทินนาทานา – จากการถือเอาซึ่งสิ่งของ [อันเจ้าของ] ไม่ได้ให้แล้ว/ ปฏิวริตา – เป็นผู้เว้นขาดแล้ว/ [สามิเกณ] อทินนาทานา – จากการถือเอาซึ่งสิ่งของ [อันเจ้าของ] ไม่ได้ให้แล้ว/ ปฏิวริเตหิ – ผู้เว้นขาดแล้ว/ [สตุเตหิ – ด้วยสัตว์ทั้งหลาย]/ สหุธิ – กับ/ สัสนทนติ – ย่อมคบหากัน/ สเมนติ. – ย่อมสมาคมกัน/

กาเมสุมิฉฉาจารย์ – จากการประพจน์ผิดในวัตถุอันบุคคลพึงปรารถนาทั้งหลาย/ ปฏิวิรตา – เป็นผู้เว้นขาดแล้ว/ กาเมสุมิฉฉาจารย์ – จากการประพจน์ผิดในวัตถุอันบุคคลพึงปรารถนาทั้งหลาย/ ปฏิวิรเตติ – ผู้เว้นขาดแล้ว/ [สตุเตติ – ด้วยสัตว์ทั้งหลาย]/ สหธิ – กับ/ สันนทนต์ – ย่อมคบหากัน/ สมนตติ. – ย่อมสมาคมกัน/

มุตาวาหา – จากการกล่าวซึ่งคำเท็จ/ ปฏิวิรตา – เป็นผู้เว้นขาดแล้ว/ มุตาวาหา – จากการกล่าวซึ่งคำเท็จ/ ปฏิวิรเตติ – ผู้เว้นขาดแล้ว/ [สตุเตติ – ด้วยสัตว์ทั้งหลาย]/ สหธิ – กับ/ สันนทนต์ – ย่อมคบหากัน/ สมนตติ. – ย่อมสมาคมกัน/

สุราเมรยชบปมาทฐานา – จากที่ตั้งแห่งความประมาทคือการเสพซึ่งของมีนเมา คือ สุราและเมรัย/ ปฏิวิรตา – เป็นผู้เว้นขาดแล้ว/ สุราเมรยชบปมาทฐานา – จากที่ตั้งแห่งความประมาทคือการเสพซึ่งของมีนเมา คือ สุราและเมรัย/ ปฏิวิรเตติ – ผู้เว้นขาดแล้ว/ [สตุเตติ – ด้วยสัตว์ทั้งหลาย]/ สหธิ – กับ/ สันนทนต์ – ย่อมคบหากัน/ สมนตติ”ติ. – ย่อมสมาคมกัน”ดังนี้/

๓. การแปลโดยความ

ปัญจสิกขาปสูตร^๓

ว่าด้วยสัตว์ผู้มีศีล ๕

[๑๐๙] ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถ บิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ณ ที่นั้น พระผู้มีพระภาคได้รับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลาย มาตรัสว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเหล่านั้นทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสเรื่องนีว่

ภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลายคบค้าสมาคมกันโดยธาตุอย่างเดียวกัน คือสัตว์ทั้งหลายผู้ฆ่าสัตว์ คบค้าสมาคมกับสัตว์ทั้งหลายผู้ฆ่าสัตว์ สัตว์ทั้งหลายผู้ลักทรัพย์ คบค้าสมาคมกับสัตว์ทั้งหลายผู้ลักทรัพย์ สัตว์ทั้งหลายผู้ประพจน์ผิดในกาม คบค้าสมาคมกับสัตว์ทั้งหลายผู้ประพจน์ผิดในกาม สัตว์ทั้งหลายผู้พูดเท็จ คบค้าสมาคม กับสัตว์ทั้งหลายผู้พูดเท็จ สัตว์ทั้งหลายผู้เสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท คบค้าสมาคมกับสัตว์ทั้งหลายผู้เสพของมีนเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นเหตุแห่งความประมาท

สัตว์ทั้งหลายผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ คบค้าสมาคมกับสัตว์ทั้งหลายผู้เว้นขาด จากการฆ่าสัตว์ สัตว์ทั้งหลายผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ คบค้าสมาคมกับสัตว์ ทั้งหลายผู้เว้นขาดจากการลักทรัพย์ สัตว์ทั้งหลายผู้เว้นขาดจากการประพจน์ผิดในกาม คบค้าสมาคมกับสัตว์ทั้งหลายผู้เว้นขาดจากการประพจน์ผิดในกาม สัตว์ทั้งหลายผู้ เว้นขาดจากการพูดเท็จ คบค้าสมาคมกับสัตว์ทั้งหลายผู้เว้นขาดจากการพูดเท็จ สัตว์ทั้งหลายผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท คบค้าสมาคมกับสัตว์ทั้งหลายผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท

^๓ ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๑๐๙/๒๐๑.

๔. สรุป

กลุ่มคนที่มีธาตุเดียวกัน ก็จะมีอุปนิสัยคล้ายคลึงกัน เข้ากันได้ไปด้วยกันได้ สนับสนุนภารกิจซึ่งกันและกัน ถ้า มองการประกอบอาชีพแยกเป็นกลุ่มต่างๆ ก็จะเห็นว่า อาชีพฆ่าสัตว์ก็จะไปทำงานกับโรงฆ่าสัตว์ คนนิสัยเจ้าเล่ห์เจ้า เหลี่ยม ชอบเอาเปรียบคน ก็จะประกอบอาชีพเอารัดเอาเปรียบ เช่น แก๊งมิจฉาชีพ กลุ่มข้าราชการบังหลวง เป็นต้น

ส่วนคนที่เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ คบค้าสมาคมกับกลุ่มคนที่มีเมตตาธรรม คนที่เว้นขาดจากการลักทรัพย์ คบ ค้าสมาคมกับคนที่ประกอบสัมมาอาชีพ คนที่เว้นขาดจากการประพฤติดินในกาม คบค้าสมาคมกับคนที่รักครอบครัว ให้ เกียรติ ดูแลใส่ใจ ถนอมจิตใจลูกเมีย คนที่เว้นขาดจากการพูดเท็จ คบค้าสมาคมกับกลุ่มคนที่อยู่ในแวดวงยุติธรรม ยึด ความจริงความจริงถึงต้องเป็นหลัก คนที่เว้นขาดจากการเสพของมีนเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท คบ ค้าสมาคมกับกลุ่มคนที่รักสุขภาพ แสวงหาความรู้ พัฒนาสติปัญญารู้เท่าทันความเป็นของชีวิตและโลก

๕. ข้อคิดตามหลักธรรม

"ศีลเสมอแล้วเจอกัน" ศีลเป็นเครื่องจัดระเบียบสังคม ทำให้คนที่มีจริต หรือความประพฤติคล้ายกัน มักให้ โศจมาพบมาเจอกัน เช่น คนอาชีพฆ่าสัตว์ก็จะคบค้ากับคนฆ่าสัตว์ เป็นต้น ส่วนคนไม่ฆ่าสัตว์ ก็จะคบค้ากับคนไม่ฆ่า สัตว์

ประโยชน์ของศีลห้า ดังนี้

- งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ : การไม่ฆ่าสัตว์ช่วยส่งเสริมความสงบสุขในจิตใจ ทั้งยังลดความรุนแรงในสังคม ช่วย ให้ทุกชีวิตสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข
- งดเว้นจากการลักทรัพย์ : การเคารพสิทธิของผู้อื่น ช่วยสร้างความไว้วางใจในสังคมและทำให้เกิดความสงบ ไม่เกิดความขัดแย้งหรือความแตกแยกจากการแย่งหรือขโมย
- งดเว้นจากการประพฤติดินในกาม : การเคารพในความสัมพันธ์และจิตใจของผู้อื่นช่วยสร้างความรักและ ความเข้าใจในครอบครัวและสังคม ลดการเกิดปัญหาครอบครัวและความขัดแย้ง
- งดเว้นจากการพูดเท็จ : การพูดความจริงช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างบุคคล ช่วยให้การสื่อสารเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพและลดความเข้าใจผิด
- งดเว้นจากการดื่มสุรา : การหลีกเลี่ยงการดื่มสุราสามารถป้องกันปัญหาด้านสุขภาพ จิตใจ และสังคม ช่วย ให้สามารถตัดสินใจได้ดีขึ้น ลดความเสี่ยงในการทำผิดพลาดหรือเกิดอุบัติเหตุ

บทที่ ๔

สันตฺตฺยสูตร

บทนี้ กล่าวถึงสันตฺตฺยสูตร ว่าด้วยความยินดี เป็นพระสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติตระหนักถึงความสำคัญของการมีชีวิตที่เรียบง่ายและพอเพียง โดยมีหลักการในการพึ่งพาอาศัยปัจจัยสี่อย่างสมดุล ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่พัก อาศัย และยา เมื่อเราสามารถดำรงชีวิตอยู่ในกรอบนี้ได้โดยไม่แสวงหาสิ่งที่เกินจำเป็น ความยินดีในสิ่งที่มีจะเกิดขึ้น ความหลงใหลในวัตถุที่ไม่จำเป็นจะลดลง ทำให้มีปัญญาในการวิเคราะห์และสลัดความทุกข์ออกไป ในทางตรงกันข้าม การติดพันกับโลกีย์วัตถุจะทำให้เราห่างจากการเจริญสติและปัญญา อันเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความสงบสุขที่แท้จริง

ตัวอย่าง

๑. บาลี

๑. สันตฺตฺยสูตร

๑๔๔. สาวตถิย์ วิหริติ ฯเปฯ สันตฺตฺยํ ภิกฺขเว กสฺสโป อิตฺติเรน จีวรเณ อิตฺติรจิวรสนตฺตฺยิยา จ วนฺณวาที น จ จีวรเหตุ อนเสนํ อปฺปติรูปํ อาปชฺชติ อลฺหธา จ จีวรํ น ปริตฺสสฺติ ลฺหธา จ จีวรํ อคฺธิโต อมฺจุฉิโต อนชฺฌาปนโน อาทีนวทสฺสาวิ นิสฺสรณปฺปญฺญํ ปรีภฺยชฺติ.

สันตฺตฺยํ ภิกฺขเว กสฺสโป อิตฺติเรน ปิณฺทปาเตน อิตฺติรปิณฺทปาตสนตฺตฺยิยา จ วนฺณวาที น จ ปิณฺทปาตเหตุ อนเสนํ อปฺปติรูปํ อาปชฺชติ อลฺหธา จ ปิณฺทปาตํ น ปริตฺสสฺติ ลฺหธา จ ปิณฺทปาตํ อคฺธิโต อมฺจุฉิโต อนชฺฌาปนโน อาทีนวทสฺสาวิ นิสฺสรณปฺปญฺญํ ปรีภฺยชฺติ.

สันตฺตฺยํ ภิกฺขเว กสฺสโป อิตฺติเรน เสนาสเนน อิตฺติรเสนาสนสนตฺตฺยิยา จ วนฺณวาที น จ เสนาสนเหตุ อนเสนํ อปฺปติรูปํ อาปชฺชติ อลฺหธา จ เสนาสนํ น ปริตฺสสฺติ ลฺหธา จ เสนาสนํ อคฺธิโต อมฺจุฉิโต อนชฺฌาปนโน อาทีนวทสฺสาวิ นิสฺสรณปฺปญฺญํ ปรีภฺยชฺติ.

สันตฺตฺยํ ภิกฺขเว กสฺสโป อิตฺติเรน คิลานปฺปจฺยเฆสชฺชปรีกฺขาเรณ อิตฺติรคิลานปฺปจฺยเฆสชฺชปรีกฺขารสนตฺตฺยิยา จ วนฺณวาที น จ คิลานปฺปจฺยเฆสชฺชปรีกฺขารเหตุ อนเสนํ อปฺปติรูปํ อาปชฺชติ อลฺหธา จ คิลานปฺปจฺยเฆสชฺชปรีกฺขารํ น ปริตฺสสฺติ ลฺหธา จ คิลานปฺปจฺยเฆสชฺช-ปรีกฺขารํ อคฺธิโต อมฺจุฉิโต อนชฺฌาปนโน อาทีนวทสฺสาวิ นิสฺสรณปฺปญฺญํ ปรีภฺยชฺติ.

ติสฺมาตฺถิ ภิกฺขเว เอวํ สิกฺขิตพฺพํ สันตฺตฺยํ ภวิสฺสาม อิตฺติเรน จีวรเณ อิตฺติรจิวรสนตฺตฺยิยา จ วนฺณวาที โน น จ จีวรเหตุ อนเสนํ อปฺปติรูปํ อาปชฺชิสฺสาม อลฺหธา จ จีวรํ น จ ปริตฺสสฺติ ลฺหธา จ จีวรํ อคฺธิตา อมฺจุฉิตา อนชฺฌาปนนา อาทีนวทสฺสาวิโน นิสฺสรณปฺปญฺญา ปรีภฺยชฺชิสฺสาม. (เอวํ สพฺพํ กาดพฺพํ).

สันตฺตฺยํ ภวิสฺสาม อิตฺติเรน ปิณฺทปาเตน ฯเปฯ สันตฺตฺยํ ภวิสฺสาม อิตฺติเรน เสนาสเนน ฯเปฯ สันตฺตฺยํ ภวิสฺสาม อิตฺติเรน คิลานปฺปจฺยเฆสชฺชปรีกฺขาเรณ อิตฺติรคิลานปฺปจฺยเฆสชฺชปรีกฺขารสนตฺตฺยิยา จ วนฺณวาทีโน น จ คิลานปฺปจฺยเฆสชฺชปรีกฺขารเหตุ อนเสนํ อปฺปติรูปํ อาปชฺชิสฺสาม อลฺหธา จ คิลานปฺปจฺยเฆสชฺชปรีกฺขารํ น ปริตฺสสฺติ ลฺหธา จ คิลานปฺปจฺยเฆสชฺชปรีกฺขารํ อคฺธิตา อมฺจุฉิตา อนชฺฌาปนนา อาทีนวทสฺสาวิโน นิสฺสรณปฺปญฺญา ปรีภฺย

ขิสสามาติ. เอวณหิ โว ภิกขเว ลิกขิตพพ. กสสเปน วา หิ โว ภิกขเว โอวทิสสามิ โย วา ปนสส กสสปสทิสโอวทิตเทหิ จ ปน โว ตถตตตาย ปฏิปชชิตพพนติ.

๒. การแปลคำต่อคำ

ตสมาดิห - เพราะเหตุนี้/ [ธมมวินย - ในพระธรรมและพระวินัย]/ ภิกขเว - ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย/ [ตุม
เหติ - อันเธอทั้งหลาย]/ เอว - อย่างนี้/ ลิกขิตพพ - พึงสำเหนียก/ ‘สนตุฏฐา - เป็นผู้สันโดษแล้ว/ ภวิสสาม - จัก
เป็น/ อิตริตเรน - ตามมีตามได้/ จีวรณ - ด้วยจีวร/ อิตริตรจีวรสนตุฏฐิยา จ - ซึ่งความสันโดษในจีวรตามมีตามได้
ด้วย/ วณณวาทีโน - เป็นผู้กล่าวซึ่งคุณที่พึงสรรเสริญโดยปกติ/ น จ - หามิได้ ด้วย/ จีวรเหตุ - เพราะจีวรเป็นเหตุ/
อนสน - ซึ่งการแสวงหาผิด/ อปปฏิรูป - ที่ไม่สมควร/ อาปชขิสสาม - จักถึง/ อลทธา จ - ไม่ได้แล้ว ด้วย/ จีวร -
ซึ่งจีวร/ น จ - หามิได้ ด้วย/ ปริตลิสสาม - จักกระวนกระวาย/ ลทธา จ - ครั้นได้แล้ว ด้วย/ จีวร - ซึ่งจีวร/ อคิ
ตา - เป็นผู้ไม่ติดแล้ว/ อมูจจิตา - เป็นผู้ไม่ลุ่มหลงแล้ว/ อนขมาปนนา - เป็นผู้ไม่หมกมุ่นแล้ว/ อาทีนทสสาวิโน -
เป็นผู้เห็นซึ่งโทษโดยปกติ/ นิสรณปณญา - เป็นผู้มึปัญญาเป็นเครื่องสลัดออก/ ปริญชิสสาม. - จักใช้สอย/ (เอว -
อย่างนี้/ [ปณทิเทหิ - อันบัณฑิตทั้งหลาย]/ สพพ - ทุกบท/ [ปท - บท]/ กาทพพ - พึงกระทำ).

สนตุฏฐา - เป็นผู้สันโดษแล้ว/ ภวิสสาม - จักเป็น/ อิตริตเรน - ตามมีตามได้/ ปินทปาเตนฯเปฯ - ด้วย
บิณฑบาต ฯลฯ/ สนตุฏฐา - เป็นผู้สันโดษแล้ว/ ภวิสสาม - จักเป็น/ อิตริตเรน - ตามมีตามได้/ เสนาสเนนฯเปฯ -
ด้วยเสนาสนะ ฯลฯ/ สนตุฏฐา - เป็นผู้สันโดษแล้ว/ ภวิสสาม - จักเป็น/ อิตริตเรน - ตามมีตามได้/ คิลานปจจย
เภสชชปริกขารณ - ด้วยคิลานปัจจัยเภสัชบริหาร/ อิตริตรคิลานปจจยเภสชชปริกขารสนตุฏฐิยา จ - แห่งความ
สันโดษในคิลานปัจจัยเภสัชบริหารตามมีตามได้ ด้วย/ วณณวาทีโน - เป็นผู้กล่าวซึ่งคุณที่พึงสรรเสริญโดยปกติ/ น จ -
หามิได้ ด้วย/ คิลานปจจยเภสชชปริกขารเหตุ - เพราะคิลานปัจจัยเภสัชบริหารเป็นเหตุ/ อนสน - ซึ่งการแสวงหา
ผิด/ อปปฏิรูป - ที่ไม่สมควร/ อาปชขิสสาม - จักถึง/ อลทธา จ - ไม่ได้แล้ว ด้วย/ คิลานปจจยเภสชชปริกขาร -
ซึ่งคิลานปัจจัยเภสัชบริหาร/ น ปริตลิสสาม - จักไม่กระวนกระวาย/ ลทธา จ - ครั้นได้แล้ว ด้วย/ คิลานปจจย
เภสชชปริกขาร - ซึ่งคิลานปัจจัยเภสัชบริหาร/ อคิตา - เป็นผู้ไม่ติดแล้ว/ อมูจจิตา - เป็นผู้ไม่ลุ่มหลงแล้ว/
อนขมาปนนา - เป็นผู้ไม่หมกมุ่นแล้ว/ อาทีนทสสาวิโน - เป็นผู้เห็นซึ่งโทษโดยปกติ/ นิสรณปณญา - เป็นผู้มึ
ปัญญาเป็นเครื่องสลัดออก/ ปริญชิสสามา”ติ. - จักใช้สอย”ดังนี้/

๓. การแปลโดยความ

สันตมฺหุสฺสุตระ^๔

ว่าด้วยความสันโดษ

[๑๔๔] พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ... เขตกรุงสาวัตถี ณ ที่นั้น พระผู้มีพระภาค ...

ภิกษุทั้งหลาย กัสสปะนี้เป็นผู้สันโดษด้วยจิรตามมีตามได้ และกล่าว สรรเสริญความสันโดษด้วยจิรตามมีตามได้ ทั้งไม่ประกอบการแสวงหาผิดที่ไม่สมควร เพราะเหตุแห่งจิร ไม่ได้จิรก็ไม่กระวนกระวาย และได้จิรแล้วก็ไม่ติดใจ ไม่หลง ไม่พัวพัน มองเห็นโทษ มีปัญญาเครื่องสลัดออก ใช้สอยอยู่

กัสสปะนี้เป็นผู้สันโดษด้วยบิณฑบาตตามมีตามได้ และกล่าวสรรเสริญความสันโดษด้วยบิณฑบาตตามมีตามได้ ทั้งไม่ประกอบการแสวงหาผิดที่ไม่สมควร เพราะเหตุแห่งบิณฑบาต ไม่ได้บิณฑบาตก็ไม่กระวนกระวาย และได้บิณฑบาตแล้ว ก็ไม่ติดใจ ไม่หลง ไม่พัวพัน มองเห็นโทษ มีปัญญาเครื่องสลัดออก บริโภคอยู่

กัสสปะนี้เป็นผู้สันโดษด้วยเสนาสนะตามมีตามได้ และกล่าวสรรเสริญความสันโดษด้วยเสนาสนะตามมีตามได้ ทั้งไม่ประกอบการแสวงหาผิดที่ไม่สมควร เพราะเหตุแห่งเสนาสนะ ไม่ได้เสนาสนะก็ไม่กระวนกระวาย และได้เสนาสนะแล้วก็ไม่ติดใจ ไม่หลง ไม่พัวพัน มองเห็นโทษ มีปัญญาเครื่องสลัดออก ใช้สอยอยู่

กัสสปะนี้เป็นผู้สันโดษด้วยคิลานปัจจัยเภสัชบริขารตามมีตามได้ และกล่าวสรรเสริญความสันโดษด้วยคิลานปัจจัยเภสัชบริขารตามมีตามได้ ทั้งไม่ประกอบการแสวงหาผิดที่ไม่สมควร เพราะเหตุแห่งคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ไม่ได้คิลานปัจจัยเภสัชบริขารก็ไม่กระวนกระวาย และได้คิลานปัจจัยเภสัชบริขารแล้วก็ไม่ติดใจ ไม่หลง ไม่พัวพัน มองเห็นโทษ มีปัญญาเครื่องสลัดออก บริโภคอยู่

ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้ เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เราทั้งหลายจักเป็นผู้สันโดษด้วยจิรตามมีตามได้ และกล่าวสรรเสริญความสันโดษด้วยจิรตามมีตามได้ ทั้งไม่ประกอบการแสวงหาผิดที่ไม่สมควร เพราะเหตุแห่งจิร ไม่ได้จิรก็ไม่กระวนกระวาย และได้จิรแล้วก็ไม่ติดใจ ไม่หลง ไม่พัวพัน มองเห็นโทษ มีปัญญา เครื่องสลัดออก ใช้สอยอยู่

[พึงทำอย่างนี้ทุกบท]

เราทั้งหลายจักเป็นผู้สันโดษด้วยบิณฑบาตตามมีตามได้ ฯลฯ จักเป็นผู้สันโดษ ด้วยเสนาสนะตามมีตามได้ ฯลฯ จักเป็นผู้สันโดษด้วยคิลานปัจจัยเภสัชบริขารตามมีตามได้ และกล่าวสรรเสริญความสันโดษด้วยคิลานปัจจัยเภสัชบริขารตามมีตามได้ ทั้งไม่ประกอบการแสวงหาผิดที่ไม่สมควร เพราะเหตุแห่งคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร ไม่ได้คิลานปัจจัยเภสัชบริขารก็ไม่กระวนกระวาย และได้คิลานปัจจัยเภสัชบริขารแล้วก็ไม่ติดใจ ไม่หลง ไม่พัวพัน มองเห็นโทษ มีปัญญา เครื่องสลัดออก จักบริโภค

ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้แล เราจักกล่าวสอนเธอทั้งหลายตามกัสสปะ หรือผู้ใดพึงเป็นผู้ เช่นกัสสปะ เราจักกล่าวสอนให้ประพฤติตามผู้นั้น และเธอทั้งหลายผู้ได้รับโอวาทแล้ว พึงปฏิบัติเพื่อความเป็นเช่นนั้น

---

^๔ ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๔๖๒/๒๑๖-๒๑๗.

๔. สรุป

สันโดษ คือ ความยินดี ความพอใจ คือความรู้จักพอดี ความรู้จักพอเพียง ดังคำพูดว่า มกนน้อยสันโดษ คือเป็นคนไม่ละโมภ คำนึงถึงความเป็นอยู่อย่างพอเหมาะ พอดี พอเพียง

สันโดษ เป็นกุศลธรรม เมื่อมีสันโดษในวัตถุสิ่งของทรัพย์สินสมบัติ ก็จะทำให้เกิดการแบ่งปันกัน โอบอ้อมเอื้ออารีต่อผู้อื่น

สันโดษ ด้วยปัจจัย ๔ ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม (เสื้อผ้า) อาหาร (บิณฑบาต) ที่อยู่อาศัย (เสนาสนะ) หนูกยาสำหรับเยียวยาบำบัดโรค (คิลานเภสัช) ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตาม ปัจจัยสี่ดังกล่าวนี้ ต้องมีพอเพียง อาหารการกิน เครื่องบริโภคต้องเพียงพอ ที่อยู่อาศัยเครื่องอุปโภค การเข้าถึงนโยบายสาธารณะแห่งรัฐต้องทั่วถึง และยามป่วยไข้ ต้องได้รับการอย่างทั่วถึงและเสมอภาค

๕. ข้อคิดตามหลักธรรม

ความสันโดษ มีประโยชน์ ดังนี้

- ความพอดี : ช่วยให้จัดการกับชีวิตได้อย่างสมดุล ไม่พยายามหาความสุขจากสิ่งที่เกินจำเป็น ทำให้สามารถสร้างความสุขจากสิ่งที่มีอยู่
- ความพอเพียง : ส่งเสริมให้เราใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ตัดสินใจหรือดำเนินชีวิตโดยการตามกระแสหรือความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด เรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตด้วยสิ่งที่พอเพียงต่อความต้องการ
- ความคุ้มค่า : การมีความสันโดษจะช่วยให้เราตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ทำให้เรียนรู้ที่จะใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และเลือกทำสิ่งที่ให้ผลตอบแทนที่ดีที่สุดต่อเวลาและพลังงานที่ใช้ไป
- ความไม่ละโมภ : ลดความต้องการในสิ่งที่เกินจำเป็น ทำให้ชีวิตมีอิสระจากความโลภและการแสวงหาในสิ่งที่ไม่มีความหมาย ลดความเครียดและความกังวลที่จะตามหาสิ่งที่ไม่จำเป็น
- ความไม่แสวงหาโดยช่องทางผิดศีล : ส่งเสริมให้ดำเนินชีวิตตามหลักธรรม มุ่งมั่นในการสร้างสรรค์สิ่งดีแทนที่จะใช้ช่องทางที่ไม่ถูกต้องหรือผิดศีลธรรมในการหาความสุข
- มีปัญญาหาทางสลัดทุกข์ : สันโดษช่วยให้เห็นปัญหาของชีวิตอย่างชัดเจน มองเห็นทางออกและวิธีการแก้ปัญหาอย่างมีสติ ตระหนักถึงคุณค่าของการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในปัจจุบัน

บทที่ ๕

สัทธัมมปปฏิรูปกสูตร

บทนี้ กล่าวถึงสัทธัมมปปฏิรูปกสูตร ว่าด้วยพระสัทธรรมเสื่อมสูญ เป็นพระสูตรที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเสื่อมสูญของพระสัทธรรม เนื้อหาสะท้อนถึงความเสื่อมของผู้ปฏิบัติซึ่งนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของสิกขาบพ กล่าวคือความเสื่อมสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเจริญงอกงามในธรรม ทำให้บรรดาผู้ที่มุ่งมั่นในพระธรรมอันเป็นจอมปราษฎ์กลับมีจำนวนน้อยลง ผู้ที่มีสัมมาทิฐิและสามารถบรรลุพระอรหัตตผลจึงด้อยค่าในสังคมของนักบวช การประมาทในการปฏิบัติปฏิบัติชอบกลายเป็นปัญหาหลักที่ส่งผลกระทบต่อความบริสุทธิ์ของพระธรรม จนกระทั่งเกิดความจำเป็นที่ต้องมีการสร้างสิกขาบพใหม่ๆ เพื่อควบคุมและปรับปรุงการปฏิบัติของสาวกให้ดียิ่งขึ้น

ตัวอย่าง

๑. บาลี

๑๓. สัทธัมมปปัตติรูปกสูตร

๑๕๖. เอวํ เม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตถิยํ วิหริติ เขตฺวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อารามे. อถ โข อายสฺมา มหากสฺสโป เยน ภควา เตนุสฺสํกมิ อุตฺตมกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิเวทฺเตวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เอกมฺนตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา มหากสฺสโป ภควนฺตํ เอตทวโจ โก นุ โข ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยน ปุพฺเพ อปฺปตฺตานิ เจว สิกฺขาปทานิ อเหตุ พฺหุตฺรา จ ภิกฺขุ อณฺเวยย สณฺฐหีสุ? โก ปน ภนฺเต เหตุ โก ปจฺจโย เยนตฺรหิ พฺหุตฺตานิ เจว สิกฺขาปทานิ อปฺปตฺรา จ ภิกฺขุ อณฺเวยย สณฺฐหนฺตฺติ? เอวเมวเจตํ กสฺสป โหติ สตฺเตสุ หายมาเนสุ สทฺธมฺเม อนฺตรธายมาเน พฺหุตฺตานิ เจว สิกฺขาปทานิ โหนฺติ อปฺปตฺรา จ ภิกฺขุ อณฺเวยย สณฺฐหนฺติ. น ตาว กสฺสป สทฺธมฺมสฺส อนฺตรธานํ โหติ ยาว น สทฺธมฺมปปัตติรูปกํ โลเก อุตฺตมกมิตฺวา. ยโต จ โข กสฺสป สทฺธมฺมปปัตติรูปกํ โลเก อุตฺตมกมิตฺวา อถ สทฺธมฺมสฺส อนฺตรธานํ โหติ.

เสยฺยถาปิ กสฺสป น ตาว ชาตฺรุตฺตสฺส อนฺตรธานํ โหติ ยาว น ชาตฺรุตฺตปปัตติรูปกํ โลเก อุตฺตมกมิตฺวา. ยโต จ โข กสฺสป ชาตฺรุตฺตปปัตติรูปกํ โลเก อุตฺตมกมิตฺวา อถ ชาตฺรุตฺตสฺส อนฺตรธานํ โหติ. เอวเมว โข กสฺสป น ตาว สทฺธมฺมสฺส อนฺตรธานํ โหติ ยาว น สทฺธมฺมปปัตติรูปกํ โลเก อุตฺตมกมิตฺวา. ยโต จ โข กสฺสป สทฺธมฺมปปัตติรูปกํ โลเก อุตฺตมกมิตฺวา อถ สทฺธมฺมสฺส อนฺตรธานํ โหติ.

น โข กสฺสป ปถวิธาคฺ์ สทฺธมฺมํ อนฺตรธาเปติ น อาโปธาคฺ์ สทฺธมฺมํ อนฺตรธาเปติ น เตโชธาคฺ์ สทฺธมฺมํ อนฺตรธาเปติ น วาโยธาคฺ์ สทฺธมฺมํ อนฺตรธาเปติ อถ โข อิธเว เต อุตฺตมกมิตฺวา โมฆปุริสา ये อิมํ สทฺธมฺมํ อนฺตรธาเปเนติ. เสยฺยถาปิ กสฺสป นาวา อาทิกเณว โอปิลวติ น โข กสฺสป เอวํ สทฺธมฺมสฺส อนฺตรธานํ โหติ.

ปณฺจ โขเม กสฺสป โอกกมนิยา ฌมฺมา สทฺธมฺมสฺส สมฺโมสาย อนนฺตรธานาย สํวตฺตนฺติ. กตฺเม ปณฺจ? อิทฺ กสฺสป ภิกฺขุ ภิกฺขุณีโย อุปาสกา อุปาสิกาสฺมา สตฺถริ อคารวาวีหฺรณฺติ อปฺปติสฺสา ฌมฺเม อคารวาวีหฺรณฺติ อปฺปติสฺสา สงฺเข อคารวาวีหฺรณฺติ อปฺปติสฺสา ลิกฺขาย อคารวาวีหฺรณฺติ อปฺปติสฺสา สฺมาธิสฺมี อคารวาวีหฺรณฺติ อปฺปติสฺสา อิมเ โข กสฺสป ปณฺจ โอกกมนิยา ฌมฺมา สทฺธมฺมสฺส สมฺโมสาย อนนฺตรธานาย สํวตฺตนฺติ.

ปณฺจ โขเม กสฺสป ฌมฺมา สทฺธมฺมสฺส จูติยา อสมฺโมสาย อนนฺตรธานาย สํวตฺตนฺติ. กตฺเม ปณฺจ? อิทฺ กสฺสป ภิกฺขุ ภิกฺขุณีโย อุปาสกา อุปาสิกาสฺมา สตฺถริ สคารวาวีหฺรณฺติ สปปติสฺสา ฌมฺเม สคารวาวีหฺรณฺติ สปปติสฺสา สงฺเข สคารวาวีหฺรณฺติ สปปติสฺสา ลิกฺขาย สคารวาวีหฺรณฺติ สปปติสฺสา สฺมาธิสฺมี สคารวาวีหฺรณฺติ สปปติสฺสา อิมเ โข กสฺสป ปณฺจ ฌมฺมา สทฺธมฺมสฺส จูติยา อสมฺโมสาย อนนฺตรธานาย สํวตฺตนฺตฺติ. เตรสมํ.

๒. การแปลคำต่อคำ

ปณฺจ โขเม – ๕ ประการแล เหล่านี้/ **กสฺสป** – ดูก่อนกัสสปะ/ **โอกกมนิยา** – ที่เป็นที่ตั้งแห่งการก้าวลง/ **ฌมฺมา** – ธรรมทั้งหลาย/ **สทฺธมฺมสฺส** – แห่งสัทธรรม/ **จูติยา** – เพื่อความตั้งมั่น/ **อสมฺโมสาย** – เพื่อความไม่หลง/ **อนนฺตรธานาย** – เพื่อความอันตรธาน/ **สํวตฺตนฺติ.** – ย่อมเป็นไปพร้อม/

กตฺเม – อะไรบ้าง/ **ปณฺจ?** – ๕ ประการ?/

อิตฺ – นี่/ **[ฌมฺวินเย** – ในพระธรรมและพระวินัย]/ **กสฺสป** – ดูก่อนกัสสปะ/ **ภิกฺขุ** – ภิกษุทั้งหลาย/ **ภิกฺขุณีโย** – ภิกษุณีทั้งหลาย/ **อุปาสกา** – อุบาสกทั้งหลาย/ **อุปาสิกาสฺมา** – อุบาสิกาทั้งหลาย/ **สตฺถริ** – ในพระศาสนา/ **อคารวาวีหฺรณฺติ** – เป็นผู้มีความเคารพหาได้/ **วฺหฺรณฺติ** – ย่อมพำนักอยู่/ **อปฺปติสฺสา** – เป็นผู้มีความยำเกรงหาได้/

ฌมฺเม – ในพระธรรม/ **อคารวาวีหฺรณฺติ** – เป็นผู้มีความเคารพหาได้/ **วฺหฺรณฺติ** – ย่อมพำนักอยู่/ **อปฺปติสฺสา** – เป็นผู้มีความยำเกรงหาได้/

สงฺเข – ในพระสงฆ์/ **อคารวาวีหฺรณฺติ** – เป็นผู้มีความเคารพหาได้/ **วฺหฺรณฺติ** – ย่อมพำนักอยู่/ **อปฺปติสฺสา** – เป็นผู้มีความยำเกรงหาได้/

ลิกฺขาย – ในการศึกษา/ **อคารวาวีหฺรณฺติ** – เป็นผู้มีความเคารพหาได้/ **วฺหฺรณฺติ** – ย่อมพำนักอยู่/ **อปฺปติสฺสา** – เป็นผู้มีความยำเกรงหาได้/

สฺมาธิสฺมี – ในสมาธิ/ **อคารวาวีหฺรณฺติ** – เป็นผู้มีความเคารพหาได้/ **วฺหฺรณฺติ** – ย่อมพำนักอยู่/ **อปฺปติสฺสา** – เป็นผู้มีความยำเกรงหาได้/

อิมเ โข – เหล่านี้แล/ **กสฺสป** – ดูก่อนกัสสปะ/ **ปณฺจ** – ๕ ประการ/ **โอกกมนิยา** – ที่เป็นที่ตั้งแห่งการก้าวลง/ **ฌมฺมา** – ธรรมทั้งหลาย/ **สทฺธมฺมสฺส** – แห่งสัทธรรม/ **จูติยา** – เพื่อความตั้งมั่น/ **อสมฺโมสาย** – เพื่อความไม่หลง/ **อนนฺตรธานาย** – เพื่อความอันตรธาน/ **สํวตฺตนฺติ.** – ย่อมเป็นไปพร้อม/

ปณจ โขเม – ๕ ประการแล เหล่านี้/ กสสป – ดูก่อนกัสสปะ/ ธมฺมา – ธรรมทั้งหลาย/ สทฺธมฺมสฺส – แห่ง
สัทธรรม/ ฐิตียา – เพื่อความตั้งมั่น/ อสมฺโมสาย – เพื่อความไม่หลง/ อนนฺตรธานาย – เพื่อความไม่อันตรธาน/
สวตฺตุนฺติ. – ย่อมเป็นไปพร้อม/

กตเม – อะไรบ้าง/ ปณจ? – ๕ ประการ?/

อิธ – นี่/ [ธมฺมวินย – ในพระธรรมและพระวินัย]/ กสสป – ดูก่อนกัสสปะ/ ภิกฺขุ – ภิกษุทั้งหลาย/ ภิกฺขุณีโย
– ภิกษุณีทั้งหลาย/ อุปาสกา – อุपाสกทั้งหลาย/ อุปาสิกาสฺส – อุปาสิกทั้งหลาย/

สตถิ – ในพระศาสนา/ สคารวา – เป็นผู้เป็นไปกับด้วยความเคารพ/ วิหรนฺติ – ย่อมพำนักอยู่/ สปปติสฺสา –
เป็นผู้เป็นไปกับด้วยความยำเกรง/

ธมฺเม – ในพระธรรม/ สคารวา – เป็นผู้เป็นไปกับด้วยความเคารพ/ วิหรนฺติ – ย่อมพำนักอยู่/ สปปติสฺสา –
เป็นผู้เป็นไปกับด้วยความยำเกรง/

สงฺฆे – ในพระสงฆ์/ สคารวา – เป็นผู้เป็นไปกับด้วยความเคารพ/ วิหรนฺติ – ย่อมพำนักอยู่/ สปปติสฺสา –
เป็นผู้เป็นไปกับด้วยความยำเกรง/

สิกฺขาเย – ในการศึกษา/ สคารวา – เป็นผู้เป็นไปกับด้วยความเคารพ/ วิหรนฺติ – ย่อมพำนักอยู่/ สปปติสฺสา
– เป็นผู้เป็นไปกับด้วยความยำเกรง/ สมาริสฺสํ – ในสมาธิ/ สคารวา – เป็นผู้เป็นไปกับด้วยความเคารพ/ วิหรนฺติ –
ย่อมพำนักอยู่/ สปปติสฺสา – เป็นผู้เป็นไปกับด้วยความยำเกรง/

อิเม โข – เหล่านี้แล/ กสสป – ดูก่อนกัสสปะ/ ปณจ – ๕ ประการ/ ธมฺมา – ธรรมทั้งหลาย/ สทฺธมฺมสฺส –
แห่งสัทธรรม/ ฐิตียา – เพื่อความตั้งมั่น/ อสมฺโมสาย – เพื่อความไม่หลง/ อนนฺตรธานาย – เพื่อความไม่อันตรธาน/
สวตฺตุนฺติ”ติ. – ย่อมเป็นไป”ดังนี้/

๓. การแปลโดยความ

สัทธัมมปฏิจฺฐูปกาสฺส^๕

ว่าด้วยสัทธรรมปฏิจ

[๑๕๖] ข้าพเจ้าได้สดับมาอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ครั้งนั้น
ท่านพระมหากัสสปะเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้ทูลถามพระผู้มีพระ
ภาคดังนี้ว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้ เมื่อก่อนสิกขาบท มีน้อย ภิกษุผู้ตั้งอยู่ในอหัตตผลมี
มาก และอะไรหนอเป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้ บัดนี้ สิกขาบทมีมาก แต่ภิกษุผู้ตั้งอยู่ในอหัตตผลมีน้อย

---

^๕ ส.นิ. (ไทย) ๑๖/๑๕๖/๒๖๒.

กัสสปะ ข้อนั้นเป็นอย่างไร คือ เมื่อหมู่มสัตว์เสื่อมลง สัทธรรมก็เสื่อมสูญไป สิกขาบทจึงมีมาก และภิกษุตั้งอยู่ใน
อหัตตผลจึงมีน้อย สัทธรรมปฏิรูปยังไม่เกิดขึ้นในโลกตราบใด ตราบนั้นสัทธรรมก็ยังไม่เสื่อมสูญไป แต่เมื่อใดสัทธรรม
ปฏิรูปเกิดขึ้น ในโลก เมื่อนั้นสัทธรรมย่อมเสื่อมสูญไป

ทองคำปลอมยังไม่เกิดขึ้นในโลกตราบใด ตราบนั้นทองคำแท้ก็ยังไม่หายไป และเมื่อใดทองคำปลอมเกิดขึ้นใน
โลก เมื่อนั้นทองคำแท้จึงหายไปฉับใด สัทธรรมปฏิรูปยังไม่เกิดขึ้นในโลกตราบใด ตราบนั้นสัทธรรมก็ยังไม่เสื่อมสูญไป
แต่เมื่อใดสัทธรรมปฏิรูปเกิดขึ้นในโลก เมื่อนั้นสัทธรรมย่อมเสื่อมสูญไป ฉะนั้นเหมือนกัน

ปฐวีธาตุ (ธาตุดิน) ทำสัทธรรมให้เสื่อมสูญไปไม่ได้ อาโปธาตุ(ธาตุน้ำ) เตโชธาตุ (ธาตุไฟ) วาโยธาตุ(ธาตุลม) ก็
ทำสัทธรรมให้เสื่อมสูญไปไม่ได้ ที่แท้โมฆบุรุษในโลกนี้ ต่างหากเกิดขึ้นมาย่อมทำให้สัทธรรมเสื่อมสูญไป เปรียบเหมือน
เรือจะอัปปางก็เพราะ ต้นหนเท่านั้น สัทธรรมย่อมไม่เสื่อมสูญไป ด้วยประการฉะนี้

สาเหตุที่ทำให้สัทธรรมเสื่อมสูญ

เหตุฝ่ายต่ำ ๕ ประการนี้ เป็นไปเพื่อความเลือนหาย เพื่อความเสื่อมสูญไปแห่งสัทธรรม เหตุฝ่ายต่ำ ๕ ประการ
อะไรบ้าง คือ

- ๑.ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้ ไม่เคารพยำเกรง ในพระศาสดา
- ๒.ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้ ไม่เคารพยำเกรง ในพระธรรม
- ๓.ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้ ไม่เคารพยำเกรง ในพระสงฆ์
- ๔.ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้ ไม่เคารพยำเกรง ในสิกขา
- ๕.ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้ ไม่เคารพยำเกรง ในสมาธิ

เหตุฝ่ายต่ำ ๕ ประการนี้ เป็นไปเพื่อความเลือนหาย เพื่อความเสื่อมสูญไป แห่งสัทธรรม

สาเหตุที่ทำให้สัทธรรมตั้งมั่น

กัสสปะ เหตุ ๕ ประการนี้ เป็นไปเพื่อความตั้งมั่น เพื่อความไม่เลือนหาย เพื่อความไม่เสื่อมสูญไปแห่งสัทธรรม
เหตุ ๕ ประการอะไรบ้าง คือ

- ๑.ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้ มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา
- ๒.ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้ มีความเคารพ ยำเกรงในพระธรรม
- ๓.ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้ มีความเคารพ ยำเกรงในพระสงฆ์
- ๔.ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้ มีความเคารพ ยำเกรงในสิกขา
๕. ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ในธรรมวินัยนี้ มีความเคารพ ยำเกรงในสมาธิ

เหตุ ๕ ประการนี้ เป็นไปเพื่อความตั้งมั่น เพื่อความไม่เลือนหาย เพื่อความไม่เสื่อมสูญไปแห่งสัทธรรม

๔. สรุป

สัทธรรมปฏิรูป หมายถึง การปลอมแปลงพระสัทธรรม, การบิดเบือนพระสัทธรรม เป็นเหตุให้สัทธรรมเสื่อมสูญ สิกขาบท ข้อกำหนด กฎระเบียบกติกาจะมีขึ้น หรือเพิ่มจำนวนมากขึ้น หรือยิ่งซับซ้อนมากขึ้น ไม่ใช่เป็นเครื่องบ่งชี้ ความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนหรือสังคมนั้นๆ หากแต่สะท้อนถึงความเสื่อมทรุดของสังคมในด้านจริยธรรม

สัทธรรมตั้งมั่นด้วยเหตุ ๕ ประการ คือ ๑. มีความเคารพ ยำเกรงในพระศาสดา ๒. มีความเคารพ ยำเกรงในพระธรรม ๓. มีความเคารพ ยำเกรงในพระสงฆ์ ๔. มีความเคารพ ยำเกรงในสิกขา ๕. มีความเคารพ ยำเกรงในสมาธิ

๕. ข้อคิดตามหลักธรรม

ประโยชน์ของการมีคารวธรรม ดังนี้

- ความเคารพพระพุทธเจ้า : ช่วยเสริมสร้างศรัทธาในพระธรรมและการปฏิบัติธรรม เมื่อมีศรัทธา จะทำให้เราเกิดแรงบันดาลใจในการปฏิบัติตนและทำให้มีทัศนคติที่ดีต่อชีวิตและสิ่งรอบตัว

- ความเคารพพระธรรม : ช่วยให้เข้าใจและเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาจิตใจและการเข้าใจชีวิตอย่างลึกซึ้งขึ้น

- ความเคารพพระสงฆ์ : พระสงฆ์เป็นผู้รักษาและเผยแผ่พระธรรม การเคารพพระสงฆ์จะส่งเสริมการศึกษาธรรมและการปฏิบัติ สามารถถามปัญหาและขอคำแนะนำในการปฏิบัติธรรมได้

- ความเคารพในสิกขา : การเคารพในหลักการศึกษาช่วยทำให้ปฏิบัติตนให้ถูกต้องและมีระเบียบ สร้างชีวิตที่มีความสุขและมีคุณค่า พัฒนาจิตใจให้เข้มแข็งและดำเนินชีวิตด้วยปัญญา

- ความเคารพในสมาธิ : สมาธิเป็นเครื่องมือสำคัญในการฝึกฝนความสงบของจิตใจ การเคารพในสมาธิจะทำให้เรามีความตั้งใจและมีวินัยในการฝึกฝน ซึ่งส่งผลให้เรามีสติและสามารถเผชิญกับความท้าทายของชีวิตได้